

Postmoderní literatura

- počátek v 70. letech 20. století
- postmoderna = univerzální životní a umělecký postoj, znaky: nové postavení slovesného díla (vztah k mediím, novým informačním systémům), ne negace! (negace nemá být tvůrčí metodou), heslo - vše dovoleno
- změna v postojích k tradicím (návrat k starším uměleckým formám, stylům i námětům)
- základem je narativní metoda (vyprávěcí) – často odkazuje na známé tituly, čtenářskou zkušenost
- důraz na přijetí uměleckého díla publikem, přístupnost díla a potěšení z vnímání
- 2 typy čtenáře
  - naivní** - konzumuje obsah, uniká mu vícevýznamová stavba díla, mezitextovému obsahu se nevěnuje
  - kritický** - přehlíží banální příběh, soustředí se na formu, odkazy a mezitextové složky
- viz - ECO: **JMÉNO RŮŽE** - naivní čte detektivku v reáliích středověkého kláštera; kritický
  - vrstva ironická
  - vážná (narážky na druhý díl Aristotelovy Poetiky)
  - knihovna kláštera: alegorickým způsobem uzpůsobena jako tehdejší svět vědy, odkazy a citace i ze současné sémiotiky/nauka o znacích/, odkazy a citace z filosofa Wittgensteina (autor teorie řečových her ve 20. století)
- znaky
  - reakce (inovace) na modernismus (J. Joyce, V. Woolfová)
  - končí éra tzv. velkých příběhů
  - vícevrstevnatost podmínkou: 1. vrstva je narativní, další už zavádějí do hlubších vrstev (např. filosofická apod.) = metoda palimpsestu, tj. vrstvení (u nás např. rukopisy)
  - základem je hra se čtenářem
- nové postoje (existence) - zobrazené v postmoderní literatuře:
  - Zevloun:** převzat obraz z Baudelaira z Květů zla; představitel moderní existence prostředí městské ulice, všechno vidí, prožitek svobody, svět je divadlo, anonymita, chaos
  - Tulák:** potlouká se, putuje bez trasy, uniká kontrole, neuznává normy, neví, kam cesta vede
  - Turista:** cestování ve skupinách, hledání dojmů, turista platí a vyžaduje, hledá zážitky a dojmy
  - Hráč:** boj, má pravidla, životní proces se skládá ze série her
- nejdůležitějším znakem – PLURALITA - rozmanitost pohledů, koncepcí, řečových her, životních forem

Představitelé

Umberto Eco (Ital) 1932

sémiotik, profesor estetiky, odborné publikace

dílo beletristické: **JMÉNO RŮŽE** (1980); **FOUCAULTOVO KYVADLO**; **OSTROV VČEREJŠÍHO DNE**; **BAUDOLINO**; **TAJEMNÝ PRAMEN KRÁLOVNY LOANY** (2004)

John Fowles (1926-2005)

mnoho děl -postmoderní: **SBĚRATEL** (1963)

roviny: 1. thriller, + gotický příběh (archetyp Modrovouse)

thriller vypráví Clegg, který unese Mirandu: motivy sexuální, sociální, vzdělání

2. deník Mirandy (levicová intelektuálka, feministka, studuje malířství)

rovina symbolická - sběratelství, umrtvování (brouci, motýli), milostný akt jen prostřednictvím fotoaparátu

rovina alegorická - vliv Shakespeara Bouře (hrdinka Miranda, netvor Kalibán-přesmyčkou Kanibal přezdívkou, kterou mu dala Miranda)

Kurt Vonnegut Jr. (1922 – 2007)

- během války sloužil u amerického letectva, ale byl zajat a převelen do Drážďan, kde přežil zbytek války

- jeho dílo se pohybuje na hranici sci-fi, postmoderny, surrealismu, ...

MECHANICKÉ PIANO – 1. román, jeho vize světa, kde je člověk nahrazen strojem

JATKA Č. 5 ANEB KŘÍŽOVÁ VÝPRAVA DĚTÍ – silně protiválečný román, v USA zakázán, někdy i veřejně pálen

Výrazné osobnosti konce 20. století

Salman Rushdie (1947)

narodil se v Bombaji, rodina do Pákistánu, pak Velká Británie, vystudoval Cambridge, žije v Londýně;

literatura prolínání Orientu, experimentální tvorby a magického realismu: **SATANSKÉ VERŠE** (1988) -

obviněn z rouhačství a odsouzen islámskými fundamentalisty k smrti (odměna 1 mil. dolaru):

obsah - děj začíná scénou exploze v letadle Air India na lince Bombaj-Londýn, což mají na svědomí sikhští separatisté. Zachrání se pouze dva pasažéři, jeden symbolizuje archanděla, druhý ďábla.

Množství symboliky, náboženský rámec - oba hrdinové cestují v čase, až se dostanou na počátek 7. st. do pustiny, očekávají příchod Proroka. Tady nastupuje problémové místo: přichází nikoli

Mohamed ale „Mahound“ (ang. hound - honící pes či sprosták), část děje v nevěstinci - jména

prostitutek = Prorokových manželek, je mu vyčítáno, že zesměšňuje islam. Nejvíce provokativní je, že ďábel našeptává Mahoundovi, že je třeba uctívat i jiná božstva.

Rushdie: **PEKLO A NEBE NEZNÁ HRANIC**, proto nelze rozlišit dobro a zlo. I mravně přímí lidé se mohou

stát obětí našeptávání ďábla. (na čtení těžké, kdyby nebylo skandálů kolem knihy, asi by nebyla tak slavná) Pěkné na čtení od něho povídky: **VÝCHOD, ZÁPAD** (1994)

Bernard Schlink (1944) opět kontroverzní román **PŘEDČÍTAČ**:

Román začíná milostnými setkáními patnáctiletého vypravěče s Hannou Schmitzovou, ženou o více

než dvacet let starší. Hanna, vypravěčova životní láska, mu nechce sdělit nic ze své minulosti a

jednoho dne bez vysvětlení zmizí. Znovu se s ní setká jako student práv ke konci šedesátých let při procesu s válečnými zločinci. Ukázalo se, že pracovala jako dozorkyně v ženském táboře v Osvětimi.

Byla známá tím, že si nechávala od vězenkyň, krátce předtím, než byly poslány na smrt, nahlas předčítat, stejně jako od vypravěče po milostném aktu. Hanna je totiž analfabetka. Aby tento

nedostatek nevyšel najevo, musela se vzdát normální pracovní kariéry (v továrně) a hledat útočiště u SS.

John Irving (1942) jeden nejčtenějších amerických autorů, autor bestselleru **SVĚT PODLE GARPA**:

Román a autobiografickými prvky se zaměřuje na téma brutality a iracionality moderního světa. Sledujeme v něm především osudy hlavního hrdiny, zápasníka a spisovatele, a jeho blízkých, o jejichž osud se trvale obává. Komplikovaná Garpova životní cesta (poznávaná mj. manželskou krizí a s ní související tragickou autonehodou i zavraždění jeho matky) končí nesmyslným násilným činem – Garpa zastřelí mentálně zaostalá dívka, kterou znal od dětství. Z postmoderních prvků se zde objevuje – kromě vylíčení všeobecného zmatku v moderním světě – mísení žánrů a žánrových forem či motiv psaní o psaní (do textu je vložena i ukázka z Garpova románu).

PRAVIDLA MOŠTÁRNY (1985)

Alexandr Solženicyn (1918)

- studoval matematiku, fyziku, dějiny umění, filosofii a literatury na Moskevské universitě
- od 1941 v druhé světové válce, 1945 - zatčen a vězněn v trestních táborech, pak ve „věčném vyhnanství“ v Asii; začal psát
- 1956 -rehabilitován, učil; s povolením Chruščova vydal slavnou povídku **JEDEN DEN IVANA DĚNISoviČE** (1962): první vylíčení života v trestních táborech; sláva netrvala dlouho do 1966, cenzurou zakázán; vydáván jen v samizdatu a vyvezeny na Západ - proslavil se celosvětově
- 1970 - udělena Nobelova cena; 1973 bylo vypátráno jeho neznámější dílo - **SOUOSTROVÍ GULAG**, jež pojednává o politickém a literárním útlaku v SSSR od r. 1918; 1974 byl vyhoštěn z SSSR - usadil se v Curychu - odtud poslal Dopis představitelům Sovětského svazu: varování a rady pro budoucnost. Po perestrojce se mohl 1994 navrátit domů; je jeden z nejznámějších realistů ruské literatury 20. století.

Současná česká tvorba

- po 1989 široké možnosti

Petr Placák (1964)

vyučen, stř.škola při zaměstnání, VS - vyloučen; 1989- člen koordinačního centra OF od 1993 redaktorem v různých novinách

MEDOREK (1985) - příběh z totalitní společnosti

Jáchym Topol (1962)

- jeho otec Josef Topol; jeho bratr Filip Topol
  - studia na gymnáziu Radotín -disidentské dítě, vzor Egon Bondy, vliv básníka Petra Kabeše
  - spolupracoval s Revolver Revue; po revoluci spolupracuje s časopisem Respekt
- dílo: bás. sbírky **MILUJI TĚ K ZBLÁZNĚNÍ**

V úterý bude válka romány: Anděl (na motivy volně natočen film Anděl Exit)

Sestra (1994) -nejoceňovanější

Michal Ajvaz (1949)

postmoderní autor: **NÁVRAT STARÉHO VARANA**

Petr Šabach (1951)

- vstupil do literatury v roce 1989 povídkami: **JAK POTOPIT AUSTRÁLIÍ; ŠAKALÍ LÉTA, HOVNO HOŘÍ** (zfilmováno volně jako Pelíšky), **OPILÉ BANÁNY** (2001) - zfilmováno jako Pupendo;

Michal Viewegh (1962)

- nejčtenější autor poslední doby, nejvydávanější (lit. kritika ho zrovna nemá v oblibě), oblíben pro způsob vyprávění, dílo: **BÁJEČNÁ LÉTA POD PSA; ÚČASTNÍCI ZÁJEZDU; VÝCHOVA DÍVEK V ČECHÁCH; ROMÁN PRO ŽENY** (2001); **VYBÍJENÁ** (2004)

Miloš Urban (1967)

- postmoderní literatura, romány: **SEDMIKOSTELÍ** (1998); **HASTRMAN** (2000); **STÍN KATEDRÁLY** (2003)